

Unia Europejska w dobie reform, czy zmiany traktatów na pewno są wskazane?

Propozycje i założenia.

Unia Europejska faktycznie podjęła pracę nad możliwością zmian w traktatach. Jak już od kilku lat wiadomo Unia Europejska rzeczywiście pracuje nad takimi rozwiązaniami, co miałyby mieć na celu zwiększenie efektywności i przygotowanie na przyszłe wyzwania, takie jak rozszerzenie UE, poprawę jej bezpieczeństwa czy ujednolicenia polityki w kluczowych aspektach. Parlament Europejski zaproponował zniesienie wymogu jednomyślności w kilku dosyć znaczących z punktu widzenia państw członkowskich decyzjach, takich jak stosowanie procedury z artykułu 7 TUE dotyczącej praworządności. Oznaczałoby to szybsze podejmowanie decyzji w sprawach, które dotychczas wymagały zgody wszystkich państw członkowskich, a także potencjalne ograniczenie ich suwerenności w niektórych obszarach, trzeba sobie jasno powiedzieć że mogłoby to nieść za sobą mimo wszystko swego rodzaju zagrożenia, jest tak choćby dlatego że propozycje obejmują również rozszerzenie kompetencji Trybunału Sprawiedliwości Unii Europejskiej, reformy instytucji demokratycznych UE, oraz wzmocnienie wspólnej polityki zagranicznej czy pieniężnej. Ale głównym celem jak podają pomysłodawcy jest zwiększenie spójności działań Unii w obliczu globalnych wyzwań, takich jak zmiany klimatyczne czy konflikty geopolityczne. Zmiany są też częścią przygotowań do ewentualnego przyjęcia nowych członków, jak Ukraina czy Bałkany Zachodnie, co jednak w przypadku tego pierwszego państwa z uwagi na obecną sytuację geopolityczną, wydaje się kwestią dalece odległą¹.

Warto wspomnieć że zmiany traktatowe w Unii Europejskiej są obecnie w fazie wstępnej, a proces ich realizacji może potrwać jeszcze wiele lat, i nie wiadomo czy dojdzie do skutku, trudno powiedzieć czy też w takiej formie w jakiej jest to proponowane. W październiku 2023 roku Komisja Spraw Konstytucyjnych Parlamentu Europejskiego (AFCO) przegłosowała raport proponujący aż 267 zmian w traktatach UE, w tym m.in. eliminację zasady jednomyślności w wielu obszarach oraz przekazanie nowych kompetencji wyłącznych i współdzielonych na poziom unijny. Te zmiany według pomysłodawców miałyby wzmocnić

¹ <https://samorzad.infor.pl/wiadomosci/6346711,267-propozycji-zmian-w-obu-traktatach-dot-ue-ograniczenie-zasady-jednomyslności-i-uproszczenie-procedury-zawieszania-w-prawach-członka-ue.html> [dostęp 18.11.2024]

integrację w kluczowych obszarach, takich jak ochrona środowiska, zdrowie publiczne czy polityka zagraniczna. Dokument ten będzie omawiany w Parlamencie Europejskim, a następnie przekazany do Rady UE i Rady Europejskiej, gdzie decyzja o rozpoczęciu formalnego procesu będzie zależna od zgody liderów państw członkowskich². Obecny etap jest jednak daleki od końcowego. Zmiana traktatów wymaga jednomyślnego poparcia wszystkich państw członkowskich, a także ich ratyfikacji zgodnie z krajowymi procedurami konstytucyjnymi. Dotychczasowe doświadczenia sugerują, że uzyskanie tak szerokiego konsensusu może być trudne a nawet niemożliwe, szczególnie w obliczu sprzeciwu niektórych krajów wobec zaproponowanych reform, które są postrzegane jako zbyt daleko idące lub centralizujące władzę na poziomie UE, co w jakimś sensie jest zrozumiałe³.

Proces zmian, teoria i praktyka, pomysły i kontrowersje.

Proces zmian traktatów w UE w teorii jest na pierwszym etapie, ale wywołuje spore kontrowersje wśród państw członkowskich i instytucji unijnych, kluczowe są jednak:

- **Propozycje:** Parlament Europejski zatwierdził rezolucję wspierającą zmiany, które obejmują m.in. ograniczenie zasady jednomyślności w głosowaniu Rady UE w 65 obszarach (np. polityka zagraniczna, bezpieczeństwo, ochrona granic), obowiązek przyjęcia euro oraz zwiększenie kompetencji UE kosztem państw członkowskich. Krytycy ostrzegają, że może to prowadzić do dalszej centralizacji UE i osłabienia suwerenności krajów⁴.
- **Procedura i perspektywy:** Aby zmiany weszły w życie, wymagają jednomyślności wszystkich państw członkowskich oraz ratyfikacji zgodnie z ich wewnętrznymi procedurami. Polski rząd już zapowiedział weto wobec takich propozycji, argumentując, że naruszają suwerenność państw i zasady solidarności w UE. Obecnie debata o zmianach została spowolniona, a dalsze dyskusje przeniesiono na poziom Rady ds. Środowiska, co ma nastąpić pod koniec 2024 roku⁵.

² <https://cbpe.pl/2024/01/30/procedura-zmiany-traktatow-unii-europejskiej/>[dostęp 18.11.2024]

³ <https://europapnews.pap.pl/ue-komisja-spraw-konstytucyjnych-pe-przyjela-raport-ws-zmiany-unijnych-traktatow>[dostęp 18.11.2024]

⁴ <https://samorzad.infor.pl/wiadomosci/6405695,msz-zmiany-traktatow-ue-maja-byc-procedowane-w-ciszy-i-wolniej-reforma-traktatowa-na-radzie-europejskiej-wiosna-2024-roku.html>[dostęp 18.11.2024]

⁵ <https://europapnews.pap.pl/ue-eurodeputowany-saryusz-wolski-procedura-zmiany-traktatow-ue-juz-sie-toczy-jej-zwolennikom-bardzo>[dostęp 18.11.2024]

- Reakcje polityczne: Polska prowadzi rozmowy z innymi państwami, starając się zbudować koalicję przeciwko proponowanym zmianom. Również niektóre inne kraje wyrażają obawy wobec planów odejścia od zasady jednomyślności i koncentracji władzy w instytucjach unijnych⁶.
- Perspektywa długoterminowa: Proces zmian traktatowych jest czasochłonny i wymaga długotrwałych negocjacji. Nawet jeśli obecnie istnieje silna opozycja wobec reform, w przyszłości zmiany polityczne w poszczególnych państwach mogą wpłynąć na stanowisko poszczególnych rządów⁷.

Podsumowując, chociaż zmiany traktatowe napotykają na znaczne przeszkody, ich powodzenie będzie zależało od dynamiki politycznej w UE, umiejętności budowania konsensusu oraz ewentualnych kompromisów w treści reform. Proces ten jest otwarty i wciąż nierozstrzygnięty, ale także nieustannie budzący kontrowersje i wątpliwości, kluczowe jest porozumienie ze wszystkimi państwami członkowskimi przy jednoczesnej świadomości tożsamości narodowej tych państw, ich odrębności i kultury.

Wartości narodowe a wspólnota europejska.

Kwestia wartości państw narodowych w porównaniu z wspólnotą europejską jest złożona i zależy od perspektywy, jaką przyjmujemy – zarówno politycznej, społecznej, jak i filozoficznej. Oto kluczowe aspekty tej debaty.

Argumenty na rzecz państw narodowych:

1. Suwerenność i tożsamość: Państwa narodowe są fundamentem suwerenności, pozwalając obywatelom na większą kontrolę nad decyzjami politycznymi poprzez demokratyczne instytucje. Są one także nosicielami tożsamości kulturowej i językowej, która często ginie w zglobalizowanych strukturach.
2. Odpowiedzialność polityczna: Decyzje podejmowane na poziomie narodowym są bliższe obywatelom, co ułatwia rozliczalność rządów i budowanie lokalnego zaufania.
3. Elastyczność w działaniu: Państwa narodowe mogą szybciej reagować na lokalne wyzwania, np. kryzysy gospodarcze czy naturalne, niż wielkie struktury międzynarodowe, które wymagają długich negocjacji.

⁶ Ibidem

⁷ <https://europapnews.pap.pl/czy-beda-zmiany-w-traktatach-ue> [dostęp 18.11.2024]

Argumenty na rzecz wspólnoty europejskiej:

1. Siła współpracy: UE umożliwia państwom działanie w zjednoczonym bloku, co zwiększa ich wpływ na arenie międzynarodowej w porównaniu do działania w izolacji. Dotyczy to np. negocjacji handlowych, ochrony środowiska czy polityki bezpieczeństwa.
2. Pokój i stabilność: Projekt europejski powstał, aby zapobiec wojnom w Europie poprzez współpracę i integrację. UE zapewnia platformę rozwiązywania konfliktów w sposób pokojowy.
3. Efektywność w skali globalnej: Problemy takie jak zmiany klimatyczne, migracja czy regulacje cyfrowe wymagają współpracy ponadnarodowej, ponieważ wykraczają poza możliwości pojedynczych państw.

Czy jedno wyklucza drugie?

Cóż, Unia Europejska w swojej pierwotnej formie miała na celu harmonijne połączenie korzyści płynących z suwerenności państw narodowych i zalet współpracy. Konflikt między tymi wartościami pojawia się, gdy wspólnota stara się przejąć więcej kompetencji kosztem decyzji krajowych, czy aby na pewno powinno tak być? Interesy narodowe poszczególnych państw zawsze będą odgrywały wiodącą rolę, dlatego pełna federalizacja w kluczowych kompetencjach i prowadzonej polityce może stanowić podwaliny pod większą dezintegrację aniżeli integrację systemu UE, taki jaki dotąd znamy. Obligatoryjność w najbardziej wrażliwych kwestiach może spowodować efekt przeciwny do zamierzonego, dlatego aby UE mogła istnieć w takim kształcie w jakim istniała od początku, potrzebuje reform ale nie tak szerokich jak jest to proponowane. Na koniec warto dodać, że wartość państw narodowych i wspólnoty europejskiej zależy od perspektywy i konkretnego kontekstu, a trwała równowaga między nimi jest jednym z największych wyzwań politycznych współczesnej Europy⁸.

⁸ <https://sobieski.org.pl/zmiany-traktatowe-w-unii-europejskiej-czy-da-sie-jeszcze-zatrzymac-federalizacje-ue/> [dostęp 18.11.2024]

Bibliografia

Strony i artykuły internetowe:

<https://samorzad.infor.pl/wiadomosci/6346711,267-propozycji-zmian-w-obu-traktatach-dot-ue-ograniczenie-zasady-jednomyslnosci-i-uproszczenie-procedury-zawieszania-w-prawach-czlonka-ue.html>[dostęp 18.11.2024]

<https://europapnews.pap.pl/ue-komisja-spraw-konstytucyjnych-pe-przyjela-raport-ws-zmiany-unijnych-traktatow>[dostęp 18.11.2024]

<https://wiadomosci.onet.pl/swiat/zmiana-unijnych-traktatow-przeglosowana-w-pe-to-plan-skazany-na-porazke/p7qd15t>[dostęp 18.11.2024]

<https://europapnews.pap.pl/ue-eurodeputowany-saryusz-wolski-procedura-zmiany-traktatow-ue-juz-sie-toczy-jej-zwolennikom-bardzo>[dostęp 18.11.2024]

<https://samorzad.infor.pl/wiadomosci/6405695,msz-zmiany-traktatow-ue-maja-byc-procedowane-w-ciszy-i-wolniej-reforma-traktatowa-na-radzie-europejskiej-wiosna-2024-roku.html>[dostęp 18.11.2024]

<https://sobieski.org.pl/zmiany-traktatowe-w-unii-europejskiej-czy-da-sie-jeszcze-zatrzymac-federalizacje-ue/>[dostęp 18.11.2024]

<https://cbpe.pl/2024/01/30/procedura-zmiany-traktatow-unii-europejskiej/>[dostęp 18.11.2024]